

CAPUT VIII.

Necessitatem, aut impotentiam moralem optime cum libertate constare ostenditur ex SS. Thoma, Bernardo, ac præcipue Augustino. Is quum liberum arbitrium peccato deperditum ait, de illo solum loquitur, quod habuit Adam in paradiso, immine a morali necessitate peccandi, & morali impotentia bene vivendi. Utrumque Adæ posteris inesse salva semper arbitrii libertate, docet aperte idem Augustinus: libertatem propterea voluntatis ab ejus potestate discernens, & hanc sola gratia Salvatoris recuperari ostendens. Hoc libertatis, potestatisque discrimen diligenter præ oculis habendum monet Richardus Victorinus. Cur istud identidem non observaverit Augustinus? excitata de libertatis æquilibrio ab æmulis suis disputatio suavit. Panditur genuinus sensus Augustinianæ phrasæ: quod amplius delectat, secundum id operemur, necesse est. Cur demum plerique recentiores Theologi a distinctione necessitatis, ac impotentiae physicae, & moralis in materia de gratia abhorreant, & quam immerito?

§. LXXXIV. **J**nde vero jam patet, cur, & quomodo hæc difficultas seu impotentia moralis resistendi gratiæ efficaci, aut assentiendi gratiæ in sensu Theologico suffi-

enti

enti (quam plures Theologi spectato sensu grammaticali rectius *inefficacem* dici malunt) congenitæ voluntatis libertati non officiat, sed conciliari cum ea facile possit. Est enim vero hæc *impotentia moralis* impotentia solum improprie, & *secundum quid* dicta (S. LXXVI), quæ sicut *absolutam, simplicemque necessitatem* non inducit; ita & voluntarium, ac liberum non omnino perimit, sed libertatem duntaxat minuit: ideoque juxta S. Thomam non excusat a *toto* peccato, sed solum a *tanto*. Neque enim voluntas etiam gratia *sufficienti*, seu *inefficaci* adjuncta vehementi tentationi succumbit ex *necessitate absoluta*, aut ex defectu, vel imbecillitate divini auxilii; sed ex propria magis, quam post contractam naturæ peccato vitiaræ infirmitatem nobis inesse experimur, mentis ignavia, negligentia, & pravitate voluntatis humanæ, quæ omnes, quas ex gratia habet, vires non exerit adversus præsentem, quam patitur, difficultatem, nec uberius Dei auxilium implorat. Unde idem S. Doctor ait: *quod cupiditas non potest esse cogens absolute liberum arbitrium, quod semper est liberum a coactione; sed dicitur cogens propter vehementiam inclinationis, cui tamen potest resisti* (puta physice, & absolute) *licet cum difficultate a*). Quare Bellarminus ad argumentum ex auctoritate S. Thomæ deductum recte ita respondet: *Significat, inquit, S. Thomas a passione non necessitari voluntatem necessitate physica; quasi voluntas determinetur ad unum, quomodo determinatur appetitus animalium brutorum: tamen non negat necessitari moraliter, id est, infallibiliter moveri b*) propter conjunctam nempe *resistendi difficultatem*. Porro solus difficultatis obtentus, cur præcepto non obtemperes; quid, amabo, aliud est, quam aperta negligentia, socordia, peccati-

G 2

tique

a) Quæst 24 de Lib. arbitr. Art. 12. ad 12. & 1. 2. Quæst. 10. Art. 3. ubi, quod docuit, ita limitat: *nisi vi lenzia passionis rationem absorbeat.* b) Lib. 5. de Lib. arbitr. Cap. 2.

tique confessio? siquidem negligentia, ex communi omnium iudicio, culpa non vacat.

§. LXXXV. Hanc impotentiam, seu necessitatem moralem libertati voluntatis non officere sequentibus ostendit S. Bernardus ita in Cantica a) scribens: *Interveniente peccato, patitur (homo) quandam vim & ipse; sed a voluntate, non a natura, ut ne sic quidem ingenita libertate privetur. - - - - Nescio quo, & miro modo ipsa sibi voluntas peccato quidem in deterius mutata necessitatem facit; ut nec necessitas, cum voluntaria sit, excusare valeat voluntatem, nec voluntas cum sit illecta excludere necessitatem puta moralem. Est enim necessitas hæc quodam modo voluntaria, & favorabilis vis premendo blandiens, & blandiendo premens, unde se se rea voluntas, ubi semel peccato consenserit, nec excutere jam per se, nec excusare ullatenus de ratione queat. Inde vero sat perspicue apparet S. Doctorem nomine necessitatis, quam patitur peccator, non intelligere absolutam, quæ excludat libertatem; ac proinde, quæ male egit peccator, esse formaliter peccato fati innuere, utpote voluntaria, & libera: voluntarium enim, & liberum synonyma esse apud S. Bernardum, proinde, ac apud S. Augustinum, aliosque Patres, norunt, qui in Patrum scriptis diligentius versati sunt. Quæ vero heic de victrici peccati delectatione dicta sunt, ad victricem gratiæ delectationem cum proportionem transferenda esse, recte observat Hubertus b). Est enim & ipsa gratiæ victricis delectatio vis quædam blandiens, quæ voluntatem ingenita libertate non privat, cui proinde resisti absolute potest; sed vires ad id nunquam adhibituram prævidit, qui per Prophetam veridice dixit: *faciam ut in præceptis meis ambuletis.* c)*

§. LXXXVI.

a) Serm. 18. b) Tractat. de gratia pag. mihi 610. c) Ezech. 18.

§. LXXXVI. Necessitatem, seu impotentiam moralem cum libertate consistere posse adeo quoque certum Augustino visum est, ut propterea Julianum erroris arguendum putaverit, quod esse aliquam peccandi necessitatem negasset. (§. LXXVII.) At certe erroris Julianum arguere S. Doctor non potuisset, si hæreticus ille absolutam peccandi necessitatem inficiatus esset: nam *peccati reum tenere aliquem, qui non facit, quod facere non potuit*, adeoque, qui quidquam faciendi, vel non faciendi absoluta necessitate premitur, rem esse summæ iniquitatis, ac demeritæ S. Augustinus ipsemet agnovit (§. LXXVI). Necessitatem igitur moralem cum peccati reatu, consequenter & cum libertate consistere S. Præful indubitanter existimavit. Quare, cum Pelagiani contenderent in eo nullum esse peccatum, qui moralem patitur necessitatem, hoc est, gravem difficultatem, cui absolute resisti possit; idem S. Augustinus eis hoc modo recte respondit: *Sed hoc non vident, quod ad nonnulla superanda, quæ vel male cupiuntur, vel quæ male metuentur, magnis aliquando, & totis viribus opus sit voluntati, quas nos non in omnibus perfecte adhibituros prævidit, qui per Prophetam veridice dici voluit: non justificatur in conspectu tuo omnis vivens a). Semper ergo est in nobis voluntas libera (videlicet a necessitate antecedenti, & absoluta) sed non semper est bona. Aut enim a justitia libera est, quando servit peccato, & tunc est mala; aut a peccato libera est, quando servit justitiæ, & tunc est bona. b).* Quis vero non videat his omnibus ab Augustino designari accidentales illas, & adventitias libertates, servitutes, necessitates, potentias, ac impotentias morales, quæ a pravis rectisque affectibus veniunt, prout horum quisque ad bonum, malumve hominem sibi servum devincit, inclinat, ac rapit?

G 3

§. LXXXVII.

a) Lib. 2. de peccat. merit. Cap. 3. b) Lib. de gratia, & Lib. arbitrio Cap. 15.

§. LXXXVII. Inde porro patet, quid sibi velint illæ ab eodem S. Doctore toties repetita phrasæ, quibus asserit: *Liberum arbitrium peccato perditum esse a), & amissum b).* Nempe de illo libero arbitrio loquitur, quod habuit primus homo ante lapsum, immune videlicet a *moralis necessitate* peccandi, & ab *impotentia moralis* operandi iustitiam, quam immunitatem peccando perdidit Adam, & cuius jacturam subierunt posteri ejus omnes in servitutem peccati, carnisque redacti; ac proinde neminem nostrum jam habere illam *possibilitatem boni, & mali parem a Deo primo homini insitam velut radicem fructiferam*, uti contendebat Pelagius (§. LVI). Hinc quoniam subinde Pelagianæ ex illis S. Augustini verbis criminandi occasionem sumebant, perinde si S. Pater *sublatum fuisse liberum arbitrium* dixisset, quantum ad id, quod in eo essentiale est, nempe quoad electivam animæ facultatem ab antecedente simplici, & absoluta necessitate immunem: idcirco illiberalem hanc criminationem explodens: *quis, inquit, nostrum dicat, quod primi hominis peccato perierit liberum arbitrium de humano genere? Libertas quidem perit per peccatum, sed quæ in paradiso fuit, habendi plenam cum immortalitate iustitiam, propter quod natura humana divina indiget gratia c).* Et rursus contra Julianum disputans, ait: *Multa sunt, quæ agunt homines mala, a quibus eis liberum est abstinere; sed nulli tam liberum est, quam illi fuit, qui Deo suo, a quo erat conditus rectus, nullo prorsus vitio depravatus adstabat d).*

§. LXXXVIII. Habes igitur, quo sensu S. Augustinus peccato perditum, & amissum liberum arbitrium asserat: hac enim phrasi nihil aliud ille vult, quam per-
iisse

a) Enehirid. ad Laur. Cap. 30. b) Lib. 14. de Civit. Dei. Cap. 2. c) Lib. 1. contra duas Epistolas Pelagian. Cap. 2. d) Lib. 1. Operis imperf. Cap. 47.

iisse in homine peccante primæviam illam libertatem conditionis humanæ ad bonum faciendum, & ad præstanda charitatis officia expeditam. Hoc est, ut egregie commentatur Vir celeberr. *Lud. Muratorius* a) hominem, postquam se peccato addixit, & regnantis concupiscentiæ jugum subiit, promptitudine illa, & facilitate, seu *moralis potentia* destitutum fuisse, qua primus homo polebat ad amandum incommutabile bonum divinamque legem implendam; e contra a dominante cupiditate acriter stimulari, impotentique ardore ferri ad amorem boni commutabilis, & perficienda opera carnis. Nisi ergo divinus Reparator nos liberet ab hujusmodi vinculis, nisi gratia sua, atque inspiratione charitatis, tyrannidem peccati, & prævæ cupiditatis ab homine volente depellat; nunquam liber, & expeditus homo erit ad virtutem amandam, & peragenda opera justitiæ, uti & quantum opus est ad æternam salutem consequendam; sed quidem expeditus erit, & liber ad obsequendum legi peccati, & ad prava opera complenda. Ex hoc autem libertatis adventitiæ defectu perire in homine essentialem, naturalemque facultatem liberi arbitrii, nunquam Augustinus docuit; imo eam subsistere semper, ut vidimus, expressis verbis confessus est; quocirca ad Innocentium I. Pp. suo, & aliorum quatuor Episcoporum nomine scribens agebat: *Ad non peccandum, id est ad non male faciendum quamvis esse non dubitetur arbitrium voluntatis; tamen ejus potestas non sufficit, nisi adjuvetur infirmitas.* b) Et iterum alibi Pelagium arguens: *quid est, inquit, quod iste libero arbitrio vult bene vivendi tribuere potestatem, cum hæc potestas non detur nisi gratia Dei* c)? Vides quemadmodum istic S. Doctor libertatem a potestate, seu morali potentia non peccandi, beneque viven-

G 4

di

a) In opere supra (§. III.) cit. Cap. 8. pag. mihi 233. col. 1. b) Epist. ad Innocent. I. olim 95. nunc 177. c) Lib. 1. contra duas Epist. Pelagian. Cap. 2.

di diligenter distinguat, & sine hac, consequenter cum opposita morali impotentia libertatis indifferentiam posse salvam consistere haud obscure innuat? ut proinde isthoc libertatis, potestatisque discrimen in definitione liberi arbitrii a multis Theologis, aut ignoratum, aut dissimulatum jure, meritoque reprehendat *Richardus Victorinus* a).

§. LXXXIX. Est igitur discrimen hoc ad vitandam omnem hac in re Logomachiam semper præ oculis habendum, ne fors continuo negatam arbitrii libertatem putes, quum audis peccato hominis sublatam non peccandi, beneque vivendi potestatem; modo diligenter caveas, ne quod de *expedita* solum potestate, seu *morali potentia* intelligendum Augustinus non obscure innuit, etiam de *absoluta* potestate, seu potentia *physica* ab eo dictum existimes.

Neque mirum cuiquam videatur, si S. Doctor non attento illo libertatis, potestatisque discrimine absolute subinde pronunciaverit: *victore peccato amissum esse liberum arbitrium* b): quippe quem ad ita loquendum æmulorum suorum disputatio compulit. Enimvero tale liberum arbitrium peccato amissum recte affirmabat

Augu-

a) Lib. de Erud. Inter. Cap. 30. *Aliud est, inquit, arbitrii potestas, atque aliud est arbitrii libertas. Aliud est enim magna posse, atque aliud est liberum esse. Et liber, & infirmus esse potes; sicut e contrario & sanus & servus esse potes &c. Quam multi in definitione liberi arbitrii errant, quia inter potestatem, & libertatem distinguere ignorant, aut dissimulant! Vide tamen quid intersit, quum potestatem homo sæpe amittat; libertatem vero nunquam amittere potest. Item nemo ad omnia bona accipit potestatem; sed omnis homo ad omnia bona vel mala accipit libertatem. Observatio sane in rem nostram omnibus plurimum commendanda,*

b) In Enchirid. ad Laur. Cap. 30.

Augustinus, quale post Adæ lapsum in nobis relictum fuisse male contendebat cum Pelagio Julianus; nempe quoad potestatem utriusque, boni scilicet, & mali, parem, seu quantum ad æquilibrium illud, in quo conditus erat Adam, in naturali, & æquali ad utramque partem flexibilitate situm, quod ceu gratiæ Salvatoris inimicum S. Doctor semper exhorruit, uti patet ex pluribus locis, sed præcipue ex Epistola ad Paulinum, in qua Pelagium propterea nominatim vellicat, atque refellit: Aliquando, inquit, ita paribus momentis potestatem voluntatis æqua lance pendit, ut quantum ad peccandum, tantum etiam ad non peccandum valere definiat Pelagius: quod si ita est: nullus locus adjutorio gratiæ reservatur, sine qua nos dicimus ad non peccandum nihil voluntatis arbitrium valere a). Similiter, cum Julianus liberum arbitrium in tali æquilibrio esse contenderet, ut tam liberum sit Deo imperanti obedire, quam diabolo suadenti; confestim æmulo suo idem S. Pater respondit: verum dicitis: hoc est liberum arbitrium; tale omnino accepit Adam; sed quod datum est a Deo conditore, & a deceptore vitiatum, utique a Salvatore sanandum est b). Inde vero evidenter patet, potestatem illam liberi arbitrii in perfecto ad utramque partem æquilibrio sitam, quam prædicabat cum Pelagio Julianus, ab Augustino impugnatam ideo fuisse, quod hanc ad solum statum innocentæ olim pertinentem, sed originariæ prævaricationis vitio postea deperditam, nec nisi forla Salvatoris gratiæ recuperandam existimasset. Quare dum S. Doctor peccato deperditum esse illud æquilibrium contendebat, perinde est, ac si peccato inductam moralem peccandi necessitatem, & e contra bene operandi moralem impotentiam affirmasset: neque enim æquilibrium illud

a) Epist. 186. b) Lib. 3. Operis imperf. num. 110. & n. 117. liberum arbitrium inftar libræ ex utraque parte per æqualia momenta suspensum, libræ vocat de. i. rantiæ Juliani.

illud tolli aliter, perdidique poterat, nisi per subsecutam nimis gravem, quam experimur, in prosecutione boni, æque ac fuga mali *difficultatem*, in qua moralem impotentiam, necessitatemque esse sitam supra diximus (§. LXXV. & LXXVI). Quare plures non immerito censent de hac necessitate accipiendum esse illud Augustini dictum: *quod amplius nos delectat, secundum id operemur, necesse est.* *)

§. XC. Hæc, cum certa omnino, explorataque sint: mirari jam subit, qua ratione contingat priscum illum usum distinctionis *physicam* inter, & *moralem impotentiam*, aut *necessitatem* recentiores plerosque Theologos

*) Visum est nonnullis Theologis S. Doctorem istic intelligi oportere de delectatione consequente liberum voluntatis consensum. Sed rectius aliis loqui videtur de delectatione præcedente omnem motum liberi arbitrii, illudque excitante tam ad consensum, quam ad opus ipsum; quin tamen inferat absolutam necessitatem, seu relativam resistendi impotentiam simpliciter & proprie dictam; alias dicendus esset S. Pater suam postea sententiam mutasse ac correxisse in Lib. de Spirit. & lit. Cap. 30. ubi ait: *cum potestas datur non necessitas utriusque imponitur.* Et Cap. 33. *Agit Deus, ut velimus, & credamus . . . , sed consentire vel dissentire posse, propria voluntatis est.* Textus igitur ille, de quo hic agitur, quemque adversarii quidam urgent contra catholicam de libertate doctrinam, nihil eos juvat de qualibet delectatione accipiatur. Si enim de præveniente consensum sumatur, non imponit necessitatem, nisi *secundum quid & improprie dictam*, id est *moralem*: si de consequente consensum; necessitas est solummodo *hypothetica, & consequentiæ*; quomodo reus mortis, qui plus delectatur vita, quam veritate, hoc est, qui salutem corporis præfert veritati, interrogatus a Judice necessario pejerat necessitate finis & consequentiæ, quia aliter vitare mortem nequit. Sed necessitas ista consequens non officit libertati: cum absolute, & simpliciter necessarium non fuerit, ut pluris faceret vitam, quam veritatem, inquit *Haberus*,

gos in materia de gratia adeo aspernari, ut in vicem ejus distinctionem *Sensus compositi*, & *divisi*, uti Thomistæ omnes; aut distinctionem *potentiæ impeditæ*, & ab actu disjunctæ, vel *expeditæ*, & *cum actu conjunctæ*, uti Augustinianorum plerique surrogatam velint. Unde cum veteres dixerunt voluntatem gratiæ efficaci motam dissentire gratiæ posse *potentiâ physica*, non autem posse potentiâ morali; recentiores e contra dicere malunt dissentire posse vel in *sensu diviso*, vel *potentiâ ab actu disjunctâ*, & *impeditâ*, seu *potentiâ possibilitatis*; dissentire vero non posse in *sensu composito*, vel *potentiâ cum actu conjunctâ*, & *expeditâ*, seu potentiâ, quod ajunt, *positionis*, aut *futuretionis*: consequenter voluntatem gratiæ efficaci necessario consentire juxta veteres *necessitate morali*; secundum recentiores vero Theologos *necessitate infallibilitatis*. Cur igitur a præco illo loquendi, ac distinguendi more sequioris ævi Theologi recedendum putaverint, quamvis sensu ipso, & re per verba significata utrobique fere conveniant? aliam certe causam non invenio, præter odium, & contemptum hæresis Jansenianæ, cujus sectatores, ad securius declinandam hæreseos invidiam, virusque erroris facilius occultandum, mutuato hoc a veteribus idiomate subinde locuti sunt, sed in sensu captioso, & a communi, usitatoque loquendi more profus alieno; prout recte observatum est ab iis, qui reconditiora erronei hujus Systematis principia diligentius rimati sunt, qua de re consulendus præ cæteris Lud. Habertus a).

§. XCI. At merito nihil absurdius S. Augustino visum est, quam *oves debere pelles suas deponere, quod aliquando eis lupi se contegant* b). Quæ profecto causa si
justa

a) Tract. de gratia Christi Cap. XVI. §. 7. ad objectionem tertiam respondens. b) Lib. 2. de Serm. Domini in monte Cap. 12.

iusta sit recedendi a semitis antiquis, quas inoffenso pede nostri trivere majores; verendum sane, ne propterea Ecclesiam quoque ipsam in crimen vocemus, quod antiquam S. Augustini de gratia doctrinam jam pridem non abjecerit, cujus auctoritate veteris non minus, quam sequioris ævi hæretici ad erroris sui patrocinium sæpe numero abusi sunt. Nulla igitur sufficiens ratio superpetit, cur majorum nostrorum vestigia deseramus; præsertim, cum ex hæctenus dictis satis pateat, tantum abesse, ut ipsa eorum distinguendi ratio ad insolentis, aut periculosi sermonis invidiam trahi a quoquam possit, ut potius fatendum sit, distinctione hac clarius, ac distinctius exponi, & determinari, quænam sit illa difficultas dissentiendi gratiæ efficaci, & assentiendi gratiæ sensu theologico sufficienti? hujusque distinctionis ope efficacius solvi plures S. Scripturæ, Conciliorum, Patrumque, ac Theologorum textus, quibus constanter asseritur, neminem etiam justum solo gratiæ sufficientis, seu inefficacis auxilio posse elicere actum veræ virtutis — totam legem implere — omnia devitare peccata — gravi tentationi resistere — & in accepta justitia perseverare,

